

سال ۷۴ تکرار سال ۷۳، در مقیاس وسیعتر

نوشته دکتر رحمت‌الله نیک‌نام

استاد دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران

روند اوضاع اقتصادی ایران در سال ۱۳۷۴ تا آنجا که از قرائن برمی‌آید، ادامه همان روند سال ۷۳ خواهد بود؛ با ابعادی وسیعتر؛ همچنانکه سال ۷۳ شاهد ادامه روند متغیرهای اقتصادی سال ۷۲ بودیم با تفاوتی نه چندان اساسی از نظر ماهیت، ولی فاحش از نظر مقیاس. بر این اساس در سال آینده هم خواهیم دید که دولت طرحهای متنوع ضررناک اقتصادی را به اجرا می‌گذارد. مبارزه‌های پی‌گیر با سوداگران اقتصادی دنبال

دکتر رحمت‌الله نیک‌نام

می‌شود، تأسیسات عظیم صنعتی، با امتیاز بزرگشان که صرفه‌جویی ارزی است، گشایش می‌یابند و مقامات اقتصادی هم با اعلام انواع و اقسام اعداد و ارقام آماری، رشد اقتصادی فراگیر را در آینده نزدیک نوید خواهند داد!

پایندی به سیستم برنامه‌ریزی اقتصادی «دقیق و متمرکز» که به صورتی «مدون و حساب شده» از طرف سازمان برنامه با همکاری وزارتخانه‌های مربوطه طراحی شده است تنها راه درست و مؤثر پیشرفت اقتصادی معرفی می‌شود.

همچنین گامگاهی افزایش چند سنت در قیمت نفت خام در بازارهای جهانی، گسترش صادرات غیرنفتی، و نوید رهایی از چنگال یک اقتصاد تک محصولی، موضوع تیراژ روزنامه‌ها خواهد شد و ایضاً مطالبی هم درباره خصوصی‌سازی، خودکفایی، استقبال از سرمایه‌گذاری خارجی، و فعال‌تر شدن بازار بورس اوراق بهادار به رشته تحریر در خواهد آمد.

در عین حال هر از چندگاه یک بار از نزول شدید تر

ارزش ریال در مقابل پولهای معتبر خارجی، بدون توجه به آثار شوم آن در درازمدت، در روزنامه‌ها خبرهایی خواهیم خواند و شاهد خواهیم بود که تورم هم همچنان ادامه می‌یابد و قدرت خرید هم‌وطنان ما همانند یخ در مقابل آفتاب ذوب می‌شود و تحلیل می‌رود. تروریست‌های اقتصادی دستگیر و گناهکار معرفی می‌شوند، بدون آنکه توجهی به ایجاد تغییرات اساسی در جوی که آنها را به این کار ناپسند واداشته است مبدول شود.

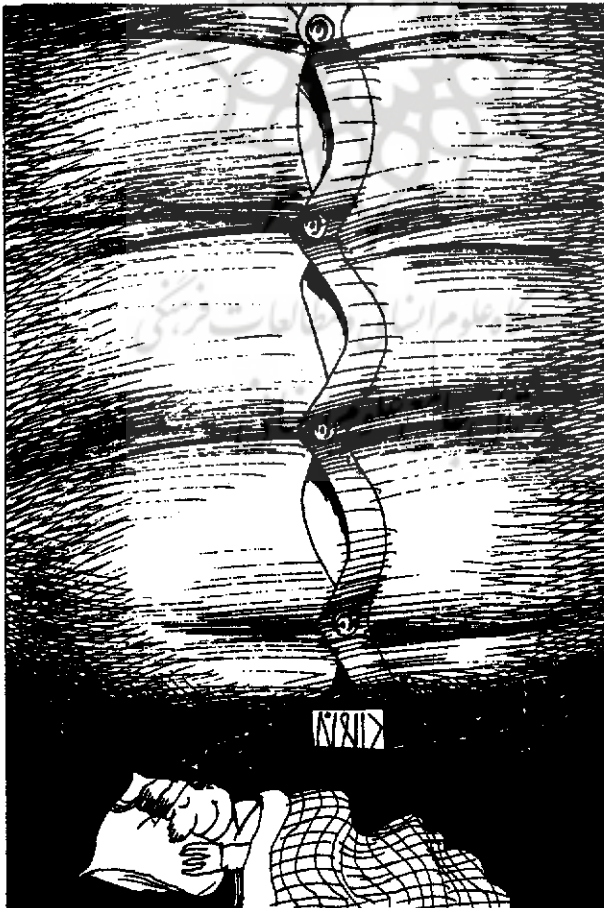
لرزه‌های حقیقی این کشور: اضم از آب، خاک، تولیدات، نیروی انسانی و دارایی‌های اقتصادی، به خاطر تنزل ارزش ریال به لمن بخش به خارجیان ارائه خواهد شد و در عوض کالاهای آنها حکم

معادل می‌شود با حاصل فعالیت یک ماهه یک کارمند ایسانیه!

در سال آینده، همانند امسال، وقایع به ظاهر عجیبی اتفاق خواهد افتاد... وقایعی مشابه بکارگیری غیرقانونی چندین هزار میلیون تومان سپرده‌های مردم نزد بانک صادرات، یا صدور خرمای بم توسط سازمان سردخانه و کشتارگاه شهرداری تهران بدون آن که حتی یک مقام اقتصادی اعلام کند که سیستم ارزی کشور عامل اصلی این فعالیتهای به نظر کاملاً متفاوت است.

در سال آینده ممکن است پس از سالهای متمادی هزینه کردن، و وعده‌های تکراری دادن یک خط از متروی تهران افتتاح شود و متعاقباً با حیرت مشاهده کنیم که ترافیک خیابانهای بالای آن فقط بین ۱۰ تا ۱۵ درصد

کاهش یافته است و عملاً شلوغی همانست که بود، آلودگی هوا به هم چنین، و وقت تلف شده در پشت چراغهای قرمز ایضاً. البته توضیحات شهردار در این باره واقعاً شنیدنی خواهد بود!

حفظ ارزش پول یا کاسبی کردن؟

پسا اینکه ممکن است هوایمائی ملی ایران چند فروند ایرباس دیگر از کنسرسیوم اروپائی بخرد و بکار گیرد و حتی از نظر حسابداری کار این هوایماها سود هم نشان بدهد در حالیکه همانند امروز (بهمن ۷۳) هر مسافری بتواند بلیط دوسره آنرا برای تهران-لندن یا تهران-پاریس بطور مسجانی (از طریق تفاوت نرخ دلار) بدست آورد بدون آنکه هیچ کسی حسابهای سالیانه آن را مورد سؤال قرار

دهد و با مقامات بانک مرکزی از این وضع عجیبی که پیش آورده‌اند خم به ابرو بیاورند. سیستم بین‌المللی پول برای این آقایان کماکان ناشناخته باقی خواهد ماند و ایشان همچنان بر این باور بای خواهند فشرده‌اکه می‌توان با عرضه سکه طلا، روی قیمت طلا اثر گذاشت، (قیمت طلا تابع قیمت جهانی آن و قیمت دلار بر حسب ریال است)، و یا با گماردن مأموران نیروهای انتظامی و بسیجیان در پیاده‌روهای خیابان فردوسی جلوی صعود قیمت ارز را گرفت بدون عنایت به این که قوانین طبیعی اقتصادی را نمی‌شود از طریق قانونگذاری خشتی کرد.

شاید جالب‌تر از همه این باشد که آقایان همچنان به این دل خوش کنند که با فروش هر سکه بهار آزادی چندین هزار تومان سود به خزانه دولت می‌ریزند غافل از آنکه این گرانفروشی دور جدید از تورم را سبب می‌شود، و بی‌آن که توجه داشته باشند وظیفه اصلی و فلسفه وجودی بانک مرکزی حفظ ارزش پول است نه کاسبی کردن و سود انحصاری بردن.

در سال آینده همانند امسال سیستم کورپن‌بندی «کالاهای اساسی» ادامه خواهد داشت و عده زیادی از طریق فروش این کورپنها، اعم از اعلام شده، نشده و باطله، درآمد بخور و نمیری بدست می‌آورند و کمترین توجهی هم به اختلالی که این سیستم در تخصیص منابع کشور به وجود می‌آورد نخواهد شد.

از طرف دیگر مردم از گرانی بترسین، نفت و سایر فرآورده‌های نفتی شکایت خواهند کرد بدون آن که متوجه شوند که در همین چند ماه گذشته اثر اقتصادی این اضافه قیمت‌ها کاملاً خشتی شده و بر حسب قیمت‌های ثابت (سه ماهه اول سال ۷۳) بترین حتی در سال آینده

ارزاتر هم هست!

مسافرت برای تجارت تک چمدانی!

دیگر آنکه در ادامه آنچه در سال ۷۳ گذشت باز هم شاهد خواهیم بود که نویسندگان چه‌گرا خواهند نوشت که ما می‌دانستیم سیاست‌های تعدیل، خصوصی‌سازی، تک‌نرخ، و بازگشائی اقتصادی موفق نخواهد بود ولی کسی به حرف ما گوش نداد! چه بسا که عده‌ای هم با نظر

موافق به این نوشته‌ها بنگرند و اصلاحی متوجه نشود که تمام ناهنجاری‌های موجود نتیجه اقداماتی است که در زمان آنها پی‌ریزی شده و هنوز برای رفع آثار آنها چاره‌اندیشی نگردیده است؛ مانند دولتی کردن بانکها، تکیه بر سیستم برنامه‌ریزی اقتصادی، بکارگیری نرخ‌های ارز چندگانه، دولتی کردن اقتصاد اعم از داخلی و خارجی، ...

همان سیاستها موجب شد که چیزی در حدود ۸۰ درصد از درآمد ناخالص ملی اکنون در اختیار بخش دولتی باشد که تبعات آن عبارت است از سوسیدهای

گزارف، کپونی شدن جسامعه، تشویق مسافرت‌های غیرضروری به منظور تجارت‌های تک چمدانی، و غیره و غیره.

آری سال جدید همانند سال گذشته خواهد بود چون دولت سیاست‌های اقتصادی خود را تغییر نخواهد داد و متوجه نخواهد شد که برنامه‌ریزی دقیق و متمرکز انجام شدنی نیست. مقامات بانک مرکزی نیز همچنان قادر به درک واقعیات مربوط به سیستم پولی بین‌المللی و اهمیت کلیدی ارزش پول داخلی در فعالیتهای اقتصادی

کشور نخواهند شد. تورمی شدیدتر، از راه‌های مختلف و عموماً دولتی سقوط سریعتر ریال را دامن خواهد زد و در این گیرودار از سقوط عظیم درآمد سرانه در مقایسه با سایر کشورها صحبتی به میان نخواهد آمد.

البته مردم، مانند همیشه، در فکر حفظ آنچه بدست آورده‌اند خواهند بود و آن بکارگیری سرمایه‌هایشان در تنها بخش فعال و سودآور اقتصاد کشور است. بخشی که آسانترین راه را برای پول در آوردن در چند سال گذشته به خود اختصاص داده است. یعنی وارد شدن و سرمایه‌گذاری در بازار ارز. بازاری که هرگز اشباع نمی‌شود. جواز کسب هم لازم ندارد. معاملات آن در جایی ثبت نمی‌گردد. احتیاجی به تبادل اسناد و مدارک ثبتی ندارد. مالیاتی هم که قابل دریافت باشد در کار نیست. ضرورتاً محلی برای انجام داد و ستد نمی‌خواهد. اسم، آدرس و شماره تلفن هم رد و بدل نمی‌گردد. قیمت قبول شده توسط طرفین هم از طریق دست نامرئی آدام اسمیت تعیین می‌گردد یعنی معلوم نیست این نرخ تبدیل از کجا آمده است. از همه مهمتر اینکه نقل و انتقالات به صورت نقدی انجام می‌شود و از تورم هم محفوظ است. حال اگر این بازار با توصیفات ذکر شده نه فقط زائد است بلکه عامل رکود سایر بخشهای حقیقی اقتصادی کشور هم می‌باشد امری است که در سال ۷۴ هم جان خواهد افتاد.

پس تا وقتی که سوداگری ارز حتماً سودآور است این تنها بخش اقتصادی شکوفای ما در سال جدید خواهد بود. البته در صورتی که سوداگری ارز به شکل فعلی خود ادامه داشته باشد.

متأسفانه در افق سال آینده نشانه‌ای از اینکه تغییری در سیاست اقتصادی دولت به منظور اصلاح وضع فوق ایجاد گردد، دیده نمی‌شود.

آنچه گذشت تصویری بود از اوضاع

اقتصادی سال ۷۴ براساس وقایع سال ۷۳.

تورم علاوه بر اثرات نامطلوب اقتصادی جنبه‌های بسیار هولناک اجتماعی، روحی، اخلاقی و سیاسی هم دارد که با تکیه بر تئوری‌های اقتصاد قادر به تعیین جهت و روند آنها هستیم ولی تئوری اقتصاد امکان تعیین زمان همه گیر شدن و یا از کنترل خارج شدن آنها را نمی‌دهد. بنابراین توجه به این متغیرها هم در سال ۷۴ خالی از اهمیت نیست.